

Wouter Bos als deeltijdpremier

Joop Schippers

Toen PvdA-leider Wouter Bos enkele jaren geleden vader werd, kondigde hij aan een deel van de zorgtaken op zich te nemen en daarom een dag in de week – in elk geval fysiek – niet beschikbaar te zijn voor ‘het Binnenhof’. De keuze van Bos de zorg niet uitsluitend aan zijn partner over te laten en daar zelf tijd voor vrij te maken, heeft zijn ‘productiviteit’ als partijleider kennelijk niet aangetast. In maart behaalde de PvdA bij de gemeenteraadsverkiezingen een forse overwinning.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat premierkandidaat Bos tijdens een bijeenkomst rond het thema emancipatie en arbeidsmarkt als vraag kreeg: hoe gaat u dat dadelijk doen als u premier wordt? Een dergelijke keuze zou immers een enorme ‘boost’ betekenen voor de erkenning van zorg als maatschappelijk nuttige activiteit. Het zou ook een enorme impuls kunnen geven aan het streven meer mannen bij zorgtaken te betrekken. En het zou al die mannen een steuntje in de rug geven die eigenlijk ook ‘best wel’ meer tijd aan hun kinderen zouden willen besteden (over andere zorgtaken hoor je mannen nóg minder vaak). Als de minister-president in deeltijd gaat werken, trekt wellicht ook de circa twintig procent van de mannen (bron: OSA-Arbeidsaanbodpanel 2004) die bij voorkeur drie à vier

dagen zou willen werken de stoute schoenen aan om dit te verwezenlijken.

Altijd maar werken?

Wouter Bos aarzelde. Je zag hem even denken wat de meeste leidinggevenden in zo’n situatie denken: ‘dat kan toch niet zomaar’. Maar Bos is verstandig én slim genoeg om ook onmiddellijk de kracht van het argument te doorzien dat hem vanuit de zaal werd aange-reikt: ‘je gaat er dan immers zelf over’.

En zo is het maar net! De traditionele impuls van veel managers is dat leidinggevende functies niet in deeltijd kunnen worden vervuld. En zelfs wie niet meegaat met de onnozele benadering dat Nederland een BV is en als een BV zou moeten worden geleid, kan niet ontkennen dat het ambt van minister-president een van de zwaarste leidinggevende functies in het Koninkrijk is. Zou je als minister-president niet een dag thuis kunnen zorgen? Moet je altijd werken? Wie de memoires van voormalige jaren zestig premiers als Jelle Zijlstra of Piet de Jong er op naleest, weet dat zij na een welbestede werkdag de avondmaaltijd regelmatig thuis genoten en dat feit ook hooglijk wisten te waarderen. Natuurlijk, de samenleving is ingewikkelder geworden en dus valt er vast meer werk te verzetten. Maar is dat werk dan klaar als je tachtig uur werkt?

Welnee, je zou er met gemak ook het dubbele in kunnen steken. Alleen worden dan de grenzen overschreden van wat mensen fysiek aankunnen. Als die grenzen in zicht komen is de oplossing: delegeren, taken afsplitsen, bepaalde activiteiten 'posterioriteit geven' et cetera. In het geval van de minister-president zijn er andere bewindspersonen, adviseurs, SG's, DG's, kortom een heel leger aan mannen en – gelukkig ook steeds meer – vrouwen die graag bereid zijn een hapje van het premiersbord voor hun rekening te nemen. Het is vooral de conventie die bepaalt dat fysiek welbevinden wel, maar psychisch welbevinden (bijvoorbeeld door het genieten van je kind) geen legitieme reden vormt om tot een andere taakverdeling binnen een organisatie te komen, terwijl beide essentieel zijn voor de kwaliteit van leven.

Tijd is schaars

Steeds meer werkgevers en HRM-ers zullen er achterkomen dat de moderne werknemer in Nederland een werknemer met zorgtaken is. Soms gaat het om kinderen, soms om ouders of andere naasten. Zorg 'overkomt' iedereen op zijn of haar tijd gedurende de levensloop. Als organisatie verandert daarmee je plaats en rol in de samenleving. Je staat steeds meer midden in het krachtenveld van concurrerende claims op de schaarse tijd van burgers. Organisaties die net doen of er ten opzichte van een kwart eeuw geleden niets is veranderd en er geen oog voor hebben dat nog veel meer staat te veranderen, zullen in een vergrijzende arbeidsmarkt de slag om de schaarse kwalitatief hoogwaardige werknemer verliezen. De winnaars zijn die organisaties die er het beste in slagen een organisatiecultuur te scheppen en faciliteiten te bieden die werknemers in de gelegenheid stellen werk en zorg, maar ook activiteiten in andere domeinen van het leven

(onderwijs, recreatie) op een goede manier op elkaar af te stemmen. Als je de werknemer van de 21e eeuw niet in de gelegenheid stelt de concurrerende tijdclaims te verzoenen, loopt hij weg óf heeft dat desastreuze effecten voor zijn productiviteit. Wie thuis de zaken niet goed op orde heeft, zit ook op het werk niet lekker in zijn vel.

Waarschijnlijk ontkomt ook Wouter Bos als premier (als hij dat daadwerkelijk wordt) niet aan het wekelijkse gesprek op maandagmiddag met de majesteit. Ook de Europese toppen van regeringsleiders zullen zich – vooralsnog – weinig van de 'deeltijdtag' van de Nederlandse premier aantrekken (dat doen ze nu ook niet van de zondagen van de huidige CDA-premier). En ook de wekelijkse vrijdagse samenkomst van de ministerraad in de Trèveszaal kan blijven. Dan resteert bijvoorbeeld de woensdag als zorgdag voor onze (eventuele) nieuwe minister-president. En in rampsituaties komt hij natuurlijk toch opdraven; ook als werknemer van het Koninkrijk moet je enige flexibiliteit betrachten. Het is ongetwijfeld een paar maanden wennen voor de 'hofhouding' rondom de MP, maar na een half jaar ervaart niemand het meer als bijzonder. Behalve Wouter Bos zelf; hij ervaart dan dat het wel degelijk mogelijk is 'the best of both worlds' te hebben. En misschien wordt Nederland er ook niet slechter van als het één dag in de week wat minder intensief wordt geregeerd.

Dus Wouter, niet langer aarzelen, maar doen!

Prof. dr. J. Schippers is hoogleraar Arbeids- en Emancipatie-economie, Universiteit Utrecht en programmahoogleraar bij de Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek.